

1. Utrivning av fungerande vattenkraftverk

Enligt vår sammanställning har ägarna till 40 elproducerande småskaliga vattenkraftverk under de senaste åren, till följd av olika myndighetsingripanden, tvingats riva sina anläggningar. Antalet utrivningar ökar i takt med att omprövningen enligt NAP fortskrider. Av de domar som hittills vunnit laga kraft har ungefär hälften lett till utrivning.

Hur många ytterligare utrivningar av fungerande småskaliga vattenkraftverk anser ert parti är acceptabla?

Vilka konkreta åtgärder vill ert parti genomföra?

Svar:

Vattenkraften spelar en väldigt viktig roll i Sveriges energisystem, samtidigt som det är viktigt att den anpassas till moderna miljökrav. Varje kraftverk behöver genomgå en anläggningsspecifik bedömning, där kraftverkets betydelse för elsystemet vägs mot åtgärder för ökad miljönytta, och då går det inte att på förhand säga ett exakt antal. Syftet med miljöprövningen är att uppnå en bättre vattenmiljö och få tillbaka de vandrande fiskarter som vildlax, öring och ål, som är på väg att försvinna – samtidigt som elsystemets nyttor värnas.

2. Elberedskap och totalförsvar

Den småskaliga vattenkraften kan bidra med lokal elproduktion, reglerförmåga, stödtjänster, dödnätsstart och ödrift.

Hur vill ert parti stärka den småskaliga vattenkraftens roll för Sveriges elberedskap, civila beredskap och totalförsvar?

Vilka konkreta åtgärder vill ert parti genomföra?

Svar:

Vattenkraften är en central del av vår fossilfria energiförsörjning, och behöver vara det även i framtiden, när vi genomför en rättvis klimatomställning. Den småskaliga vattenkraften kan vara viktig för bland annat lokala nät och för att det bidrar till ett decentraliserat energisystem som är viktigt för vårt totalförsvar, men det behöver göras anläggningsspecifika bedömningar för att nyttan för elsystemet ska kunna utvärderas. Det är viktigt för att se till att vi utvecklar vattenkraftens roll samtidigt som vi förbättrar miljön. Sådana bedömningar är en del av miljöprövningen. För just den småskaliga vattenkraften är potentialen generellt stor att genomföra miljöåtgärder, för att uppnå syftet med miljöprövningsprocessen (NAP) nationellt.

3. Natura 2000

Havs- och vattenmyndighetens senaste genomgång visar att betydligt fler vattenkraftverk än tidigare bedömts omfattas av Natura 2000. Svenska kraftnät har samtidigt framhållit att den nuvarande tillämpningen kan få oacceptabla konsekvenser för det svenska elsystemet.

Anser ert parti att den svenska tillämpningen av Natura 2000 behöver förändras? Om ja, på vilket sätt?

Svar:

Vi anser att den ursprungliga planens avvägning mellan elsystemets nyttor och miljöhänsyn var ändamålsenlig även för prövningen av Natura2000-områden. Med det sagt har myndigheterna hela tiden haft i uppdrag att löpande utvärdera processen och ta fram de nya underlag som behövs för att miljöprövningsprocessen (NAP) ska löpa på smidigt. Vi ser fram emot de nya underlag om just Natura 2000 som kommer presenteras under hösten.

4. Vattenkraftens Miljöfond

På grund av kraftigt ökande kostnader för omprövningarna har Vattenkraftens Miljöfond begränsat ersättningen till 6,5 miljoner kronor per kraftverk. För vissa verksamhetsutövare innebär detta att utrivning riskerar att bli det enda ekonomiskt möjliga alternativet.

Anser ert parti att detta är en acceptabel utveckling? Om inte, hur vill ni lösa problemet?

Svar:

Överenskommelsen om miljöprövningen av vattenkraften innebär att branschen fullt ut ska finansiera de kostnader som krävs för att verksamheterna och anläggningarna ska miljöanpassas och klara miljörättens krav. I överenskommelsen ingick också en sänkning av fastighetsskatten för att samtidigt förbättra vattenkraftsägarnas resultat varje år. En balans mellan elsystemets värden och miljökraven tydliggjordes i den ursprungliga överenskommelsen. Om det uppstår brist på medel ska finansierarna tillskjuta ytterligare medel. Den överenskommelsen ligger fast.

5. Vattenmyndigheterna

Vid vattenmyndigheternas fastställande av miljökvalitetsnormer ska EU:s ramdirektiv för vatten tillämpas så att miljöhänsyn vägs mot andra viktiga samhällsintressen. Många verksamhetsutövare upplever att denna avvägning inte sker i praktiken.

Anser ert parti att dagens tillämpning uppfyller EU-rättens krav? Om inte, vilka förändringar vill ni genomföra?

Svar:

Miljöanpassningen av vattenkraften ska ske med största möjliga nytta för vattenmiljön samtidigt som nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel värnas. De förändringar av regelverket som regeringen genomfört innebär att utgångspunkten för samverkan ska fokusera på att klassa om vattenförekomster till kraftigt modifierade vatten samt att ändra miljökvalitetsnormerna till en lägre nivå. Vi anser att detta strider mot intentionerna i lagstiftningen och den nationella planen.

6. Kraftigt modifierade vatten (KMV)

Riksdag och regering har beslutat att möjligheten att klassificera vattenförekomster som kraftigt modifierade vatten (KMV) och att använda mindre stränga krav ska utnyttjas fullt ut inom EU-rättens ramar. Många verksamhetsutövare upplever att detta inte får genomslag i den praktiska tillämpningen.

Vad anser ert parti är orsaken till detta och vilka åtgärder vill ni vidta?

Svar:

Det är mycket svårt att ge ett generellt svar utan att titta på dessa enskilda fall i detalj: vilka avvägningar har gjorts och varför, hur ser den lokala kontexten ut. Syftet med miljöprövningsprocessen är förstås att åstadkomma en förändring till det bättre för miljön, vilket kan innebära målkonflikter mellan olika intressen.

7. Samverkan i NAP-processen

Många verksamhetsutövare upplever att samverkan mellan länsstyrelserna och verksamhetsutövarna inte fungerar som avsett. Konsekvensen blir att fler frågor hänskjuts till mark- och miljödomstolarna, vilket leder till längre handläggningstider, ökade kostnader och en mycket lång genomförandetid för NAP.

Hur vill ert parti förbättra samverkansprocessen och skapa en mer effektiv och rättssäker omprövning?

Svar:

Det är centralt att samverkansprocesserna ges riktigt goda förutsättningar från start. Alla relevanta aktörer bör inkluderas, och de underlag som krävs för att göra en rättvis avvägning mellan olika intressen behöver finnas på plats. Myndigheterna har i uppdrag att löpande utvärdera processen och arbeta fram de underlag som krävs för att processen ska löpa på smidigt, detta är en väldigt viktig del. Det kräver att berörda myndigheter har tillräckligt med resurser. Vi anser att länsstyrelserna ska få ett specifikt uppdrag att även arbeta systematiskt med uppföljning av att de miljöåtgärder som sätts in verkligen gör nytta. Vi vill även inrätta ett fristående nationellt kunskapscenter om vattenkraft, för att säkra ändamålsenliga och effektiva processer.

8. Riksdagens intentioner

Riksdagen och regeringen har vid flera tillfällen uttalat hur den nationella planen ska genomföras. Många verksamhetsutövare upplever ändå att myndigheternas tillämpning inte överensstämmer med dessa intentioner.

Delar ert parti den uppfattningen? Om ja, vilka förändringar vill ni genomföra?

Svar:

Med tanke på att miljöprövningen just har startat tror vi att det behöver vara en lärande process där justeringar kan göras löpande för att samverkan ska kunna löpa på smidigt. Det var också den ursprungliga tanken, att processen är adaptiv och att myndigheterna efter hand tar fram nya underlag. Men balansen mellan miljökrav och att värna elsystemets nyttor i den ursprungliga överenskommelsen måste ligga fast, för att uppnå den miljöförbättring som behövs.

9. Den småskaliga vattenkraftens framtid

Den småskaliga vattenkraften producerar förnybar och planerbar el samt bidrar till lokal elförsörjning, elberedskap och levande kulturmiljöer.

Vilken roll anser ert parti att den småskaliga vattenkraften ska spela i Sveriges framtida elsystem och vilka politiska åtgärder vill ni genomföra för att stärka dess långsiktiga förutsättningar?

Svar:

Vi har en mängd förslag för att göra energisystemet mer robust och leveranssäkert i sin helhet, och här ser vi att det som prioriterat att ta hänsyn till och utveckla vattenkraftens bidrag till energisystemet, inte minst för klimatomställningen. Vi vill exempelvis införa ett investeringsstöd för ökad effekt i befintliga kraftverk. Att samtidigt förbättra miljön ser vi som fullt möjligt, och då behöver det även fortsatt göras avvägningar i varje enskilt fall, där varje kraftverk behöver genomgå en anläggningsspecifik bedömning, och där kraftverkets betydelse för elsystemet vägs mot åtgärder för ökad miljönytta. Generellt är potentialen för miljöåtgärder större vid de små kraftverken jämfört med de stora.